

Спивак Л. А., Спивак Я. О. Педагогические условия коррекции процесса формирования естественнонаучных понятий в учащихся специальной школы.

В статье рассматриваются некоторые условия коррекции процесса формирования естественнонаучных понятий учащихся специальной школы. Авторами предложены этапы формирования понятий и дана характеристика каждому из них.

Ключевые слова: представления, анализ, синтез, обобщения, наглядность, понятия.

Spivak L., Spivak Y. Pedagogical conditions to the correction of the process of forming some notions in natural sciences with the special school pupils.

Some conditions of the correction to the process of forming certain notions in natural sciences with the special school pupils are considered in the article. The authors suggest the stages of forming the notions and give characteristics to each of them.

Key words: presentations, analysis, synthesis, generalizations, visual aids, notions.

УДК 376.1:51:159.93

Сухоніна Н. С.

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ ЗОРОМ

Успіхи у пошуку нових ефективних методів управління формуванням сенсорно-перцептивних процесів – важлива передумова для розвитку інших образних форм пізнання, зорової пам'яті, уявлень, наочно-образного мислення. Корекція пізнавальної діяльності передбачає використання прийомів і способів цілеспрямованого обстеження предметів і явищ, спираючись на різні види відчуттів (дотик, слух, нюх та ін.).

Глибокі порушення зору зумовлюють значне обмеження чуттєвого пізнання, суттєві зміни у способах, методах і прийомах навчально-пізнавальної діяльності учнів зі зниженим зором. При випадінні функцій зору виникає тимчасове порушення в цій системі, але в подальшому порушена функція заміщується за рахунок діяльності інших аналізаторів – виникає перебудова системи збережених аналізаторів [1].

Пізнання навколишнього оточення у людини в процесі розвитку відбувається на основі чуттєвого сприймання та за допомогою перцептивних дій. Тому поняття «сенсорно-перцептивна діяльність»

базується на розумінні того, що перцепція охоплює чуттєве сприймання та перцептивні дії, які забезпечують свідоме виділення певного аспекту заданої ситуації, а також перетворення сенсорної інформації, що допомагає побудові образу, адекватного предметному світу та меті діяльності.

Нами був зроблений аналіз розвитку сенсорно-перцептивної діяльності в зарубіжних і вітчизняних дослідженнях.

На сьогодні у вітчизняній літературі утвердився підхід до розвитку сенсорної та перцептивної сфери у слабозорих учнів як до важливої передумови успішного формування у них інтелектуальних дій. Зокрема Г.С. Тарасов [2] вказує, що сенсорно-перцептивні процеси позитивно впливають на розумову діяльність, сприяють активізації оцінної діяльності, забезпечують більшу стійкість мнемічних образів, мають суттєве значення в спілкуванні, при передачі та засвоєнні загальносоціальної культури.

Розв'язання проблеми розвитку сенсорно-перцептивної діяльності слабозорих учнів є важливою умовою правильної організації і побудови педагогічного процесу в спеціальній школі для дітей зі зниженим зором, який спрямований в основному на зорове сприймання. Перцептивний розвиток залежить від змісту діяльності, в процесі якої він відбувається. Відповідно до теорії перцептивних дій О.В. Запорожця [3] і В.П. Зінченка [4] вирішальне значення для перцептивного розвитку дитини має формування перцептивних дій в ході предметно-практичної діяльності. На першому етапі сприймання за допомогою перцептивних дій здійснюється виявлення об'єкту, розрізнення й виділення його інформативних ознак (контуру, форми, розміру та ін.). У розвитку цих пізнавальних дій важливу роль відіграють уроки математики в пропедевтичний період, на яких ці та інші поняття знаходяться у центрі уваги.

Аналіз наукових джерел засвідчив їх психологічну та дидактичну спрямованість, а попереднє узагальнення їх результатів дозволило зробити висновок про те, що проблема цілеспрямованого розвитку сенсорно-перцептивної діяльності у слабозорих молодших школярів не була предметом спеціальних досліджень.

В рамках даної статті ми ставили за мету довести умови активізації сенсорно-перцептивної діяльності дітей зі зниженим зором на пропедевтичному етапі навчання математики.

Для реалізації даної мети ми розробили експериментальну методичку формування сенсорно-перцептивної діяльності слабозорих учнів. Її зміст передбачав: сформувати у молодших школярів чіткі уявлення про сенсорні еталони; сформувати вміння користуватися всіма збереженими аналізаторами у процесі виконання математичних завдань; простежити вплив застосування сформованих умінь на успішність засвоєння програмового матеріалу; підготувати учнів до наступних етапів вивчення математики.

На основі результатів аналізу психолого-педагогічної літератури та даних констатувального дослідження було виділено основні засоби розвитку сенсорно-перцептивної діяльності: предметно-практична та ігрова діяльність, дидактичні вправи із залученням різних аналізаторів, малювання, вербальні завдання, математичний матеріал. Корекційне навчання відбувалося у три етапи, під впливом якого було виявлено значне зростання рівня розвитку сенсорно-перцептивної діяльності у слабозорих молодших школярів експериментальної групи, зокрема, показників засвоєння сенсорних еталонів, елементарних математичних уявлень. Під час обстеження предметів найбільш активно використовувався дотик – 91% учнів в експериментальній і 64% в контрольній групі; далі слух (73% учнів), потім кін естетичні відчуття (68%), нюх (55%) та смак (50%). Таке ж саме ранжування спостерігалось в контрольній групі, але результати за всіма показниками були значно нижчими (відповідно – 36%, 27%, 18%, 0%). Жоден учень контрольної групи не скористався смаком.

Отримані позитивні результати в учнів експериментальної групи, їх якісний і кількісний аналіз дозволили визначити найбільш ефективні умови розвитку сенсорно-перцептивної діяльності у слабозорих молодших школярів: врахування психофізичних особливостей молодших школярів зі зниженим зором, рівня сформованості сенсорно-перцептивної діяльності та попереднього математичного досвіду; організація індивідуального та диференційованого підходів з урахуванням пізнавальних можливостей дітей в засвоєнні сенсорних еталонів та арифметичного матеріалу; включення в процес засвоєння математичного матеріалу комплексу відчуттів різних модальностей; залучення до предметно-практичної діяльності на пропедевтичному етапі вивчення математики гри, малювання, дидактичних вербальних завдань; застосування системи дидактичних вправ з розвитку сенсорно-перцептивної діяльності учнів, пов'язаних з темою та комплексною метою уроку; використання на кожному уроці математики корекційно-розвивальних дидактичних матеріалів, спрямованих на всебічний розвиток чуттєвого сприймання молодших школярів зі зниженим зором.

Перспективу подальших наукових пошуків у плані проведеного дослідження ми вбачаємо в удосконаленні змісту навчальних програм для учнів початкової ланки шкіл для слабозорих дітей, а також в інтенсифікації пропедевтичної математичної підготовки слабозорих дітей дошкільного навчання в групах спеціальних дитячих садків для слабозорих дітей або в загальних групах цих садків, у підготовчих класах за спеціальною програмою.

Література:

1. Литвак А. Г. Психология слепых и слабовидящих : учеб. пособ. / А. Г. Литвак. – СПб. : КАРО, 2006. – 336 с. **2. Тарасов Г. С.** Сенсорно-перцептивные процессы и личность / Г. С. Тарасов // Вопросы

психологии. – 1980. – №4. – С. 60 – 67. 3. **Запорожец А. В.** Развитие восприятия и деятельность / А. В. Запорожец // Восприятие и действие : симпозиум 30 XVIII междунар. психол. конгресса / сост. А. В. Запорожец. – М., 1966. – С. 35 – 44. 4. **Зинченко В. П.** Восприятие как действие / В. П. Зинченко // Восприятие и действие : симпозиум 30 XVIII междунар. психол. конгресса / сост. А. В. Запорожец. – М., 1966. – С. 59 – 63.

Сухоніна Н. С. Оптимізація процесу навчання математики молодших школярів зі зниженим зором.

Розв'язання проблеми розвитку сенсорно-перцептивної діяльності слабозорих учнів є важливою умовою правильної організації і побудови процесу навчання математики в спеціальній школі для дітей зі зниженим зором.

Ключові слова: компенсаторні можливості, сенсорно-перцептивна діяльність, слабозорі молодші школярі.

Сухонина Н. С. Оптимизация процесса обучения математике младших школьников с пониженным зрением.

Решение проблемы развития сенсорно-перцептивной деятельности слабовидящих учащихся является важным условием правильной организации процесса обучения математике в специальной школе для детей с пониженным зрением.

Ключевые слова: компенсаторные возможности, сенсорно-перцептивная деятельность, слабовидящие младшие школьники.

Suhonina N. Optimization of process of educating to mathematics of children with violations of sight.

A decision of problem of development of sensory-perceptive activity of children with violations of sight is the important condition of correct organization of process of educating to mathematics at special school for children with the lowered sight.

Keywords: scray possibilities, sensory-perceptive activity, children with violations of sight.